

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

BARNE-OG LIKESTILLINGSDEP.	
Arkivkode:	321.00
Dato:	17.9.2007
Saksnr:	2007/01773

- 126

Dato: 12.09.2007

Vår ref: 07/79-7 GR

Deres ref: 200701773

Høringsvar: Forslag til endringer i ekteskapsloven mv. - Felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par

Vi viser til departementets brev datert 16.05.2007 der vi inviteres til å komme med merknader til "Forslag om endringer i ekteskapsloven m.v."

Det er Barne- og likestillingsdepartementet som legger fram "Forslag om endringer i ekteskapsloven m.v.". Det er imidlertid påfallende at et så omfattende lovendringsforslag legges fram uten forutgående behandling i et bredt sammensatt og representativt utvalg. Forslaget bærer da også preg av dette. Stavanger bispedømmeråd er av den oppfatning at forslaget på en rekke områder ikke er tilfredsstillende ved at ulike hensyn ikke har blitt godt nok belyst. Vi tror dette i stor grad skyldes den arbeidsmåte som har blitt valgt ved framlegg av forslaget.

Den overordnede målsetting for de foreslåtte endringene er full likestilling og lik praksis i samfunnets måte å forholde seg til likekjønnede og ulikekjønnede par. Forslaget omfatter endringer ikke bare i ekteskapsloven, men også i barneloven, adopsjonsloven og bioteknologiloven. Videre innebærer forslaget at nåværende partnerskapslov oppheves, og at det etableres nødvendige overgangsordninger.

På en del områder innebærer forslaget *i realiteten* få endringer, men det har vært ønskelig at de rettigheter – og plikter – som i dag tilkjennes likekjønnede og ulikekjønnede par i henholdsvis partnerskapsloven og ekteskapsloven skal samles i én felles lov. Ordet "ekteskap" vil reserveres for det lovregulerte samliv mellom to personer (§ 1 første ledd), men altså være uavhengig av deres kjønn.

Samtidig går forslaget lenger enn dagens lovverk på en del områder som i hovedsak gjelder likekjønnedes rettigheter og forpliktelser i forhold til det å være foreldre:

- likekjønnede og ulikekjønnede par får samme rettigheter til assistert befruktning
- ikke-biologisk mor i likekjønnet ekteskap vil ved fødsel etter assistert befruktning automatisk tilkjennes foreldreskap på linje med ulikekjønnede ektefeller
- likekjønnede og ulikekjønnede par får samme rettigheter til adopsjon

Uttalelse

Med bakgrunn i en totalvurdering av det materialet som foreligger vil Stavanger bispedømmeråd uttale følgende:

1. *Stavanger bispedømmeråd anmoder om at ekteskapsloven slik den foreligger ikke endres til også å inkludere likekjønnede samlivsformer.*
2. *Stavanger bispedømmeråd forstår behovet for å finne fram til juridisk vern også rundt andre samlivsformer enn det tradisjonelle ekteskapet, og ser gjerne at det arbeides videre med dette.*
3. *Det framlagte forslag mangler den nødvendige utredning som forventes før en foreslår endringer i en så grunnleggende samfunnsinstitusjon som ekteskapet er. Vi vil derfor tilrå at regjeringen oppnevner et bredt sammensatt og representativt utvalg som får til mandat å evaluere og eventuelt foreslå endringer i nåværende ekteskaps-, partnerskaps- og barnelovgivning. I tillegg til juridiske forhold (jfr. pkt. 2 ovenfor) bør utvalget vurdere sakskomplekset ut fra et menneskerettighets-, likestillings- og samfunnsperspektiv hvor hensynet til både barn, voksne og framtidige generasjoner tas med i betraktning.*

For øvrig vil vi anføre følgende merknader:

a. Ekteskapets posisjon som enhetsinstitusjon

Ekteskapet har historisk sett hatt legitimitet både som borgerlig og kirkelig institusjon hos oss. De seinere tiår har vårt samfunn blitt stadig mer multikulturelt, og blant en del av de kulturer som er nye i vår sammenheng har ekteskapet (i betydningen mann/kvinne-ekteskap) en enda *tyngre* posisjon enn det både tradisjonelt og i nyere tid har hatt hos oss. Med foreliggende lovforslag gis begrepet ekteskap en definisjon som for mange blant oss vil frarøve ekteskapet dets nåværende etiske, kulturelle, religiøse eller sosiale legitimitet¹. Men dersom ekteskapet for en økende andel av befolkningen mister sin legitimitet vil det gradvis også miste sin posisjon som enhetsinstitusjon i vårt samfunn.

b. Barns rettigheter

I spørsmål om foreldreskap synes argumentasjonen énsidig å gå på de voksnes premisser: hensynet til voksnes ønsker og behov overordnes barnas rettigheter: retten til å kjenne sin biologisk arv, retten til å ha en kjent far, retten til å ha en sosial far, retten til å ha kjennskap til egne biologiske søsken og øvrig biologisk familie osv.

Utredningens konklusjoner understøttes i stor grad ved henvisning til empiriske undersøkelser av barns oppvekstmiljø. Dette blir etter vårt syn likevel for éndimensjonalt og for kortsiktig fordi

- eksistensielle og langsiktige konsekvenser (individuelt og samfunnsmessig) av en usynliggjøring av biologisk opphav og kjønnslig polaritet i oppvekstmiljøet vanskelig kan gjøres til gjenstand for empiriske undersøkelser
- hensynet til barns rettigheter allerede i utgangspunkt synes å ha blitt underordnet hensynet til voksnes ønsker og behov

¹ Jfr. situasjonen for den romersk-katolske kirke: med sin sakramentale forståelse av ekteskapet har det for dem alltid vært slik at det kun er det kirkelig inngåtte ekteskapet som har legitimitet.

c. Mannsrollen og menns rettigheter

Vi har i en årrekke hatt bestemmelser som har muliggjort anonym sæd-donasjon. Dette har gitt anledning til assistert befruktning for par som på annet vis har vært ute av stand til å få barn sammen – hovedsakelig av medisinske årsaker. Med de foreslåtte lovendringer går en betydelig mye lenger i retning av å normalisere anonymisering av den biologiske far – som tross alt fortsatt vil måtte være der. Dette har konsekvenser ikke bare for barnas rettigheter, men også for menns rettigheter og for mannens rolle (både individuelt og kollektivt) i vårt samfunn ved at mannen bagatelliseres/usynliggjøres som medvirkende ved den menneskelige reproduksjon.

d. Spørsmålet om kirkelig vigsel

Det foreslås at det "åpnes for vigsel av likekjønnede par innenfor Den norske kirke og tros- og livssynssamfunn, men slik at det blir en vigselfrett og ikke en vigselfplikt. Dette innebærer at det blir opp til Den norske kirke ved Kirkemøte å endre liturgien slik at prester i Den norske kirke også kan vie likekjønnede." I lovforslaget er dette formulert slik (§ 13):

En kirkelig vigslar kan nekte å foreta vigsel (...) dersom brudefolkene er av samme kjønn.

Her anerkjennes kirkens og trossamfunnenes rett til selv å ta stilling til om en vil praktisere ordninger for vigsel av likekjønnede par, og det er viktig at dette hensynet ivaretas.

e. Semantiske overveielser: Bruk og misbruk av norsk språk

På side 22f i høringsnotatet reflekteres det forsøksvis over hvorvidt begrepet "ekteskap" eksklusivt er reservert forholdet mellom kvinne og mann. Resonnementene som framføres er mer av juridisk enn filologisk karakter.

Eksempel: Selv om betegnelsen ekteskap oftest brukes om og forstås som om den viser til en ulikekjønnsrelasjon, kan man likevel ikke slutte at en bestemt måte å bruke betegnelsen på er identisk med ekteskapets vesentligste eller konstitutive trekk. Følgende analogi kan illustrere dette poenget: Selv om betegnelsen menneske oftest brukes om (eller oppfattes å bety) en person med ti fingre og ti tær, er det likevel ikke antall kroppsdeler som definerer hvorvidt man er et menneske eller ikke.

I forlengelsen henvises det til Ludwig Wittgenstein som konstaterer at "alle språkbrukere deltar i produksjonen av mening". Foreliggende lovforslag synes å ville overstyre majoriteten av språkbrukere denne retten til å delta i "produksjonen av mening" ved å gi begrep i vårt språk som har vært reservert ulikekjønnede par en helt ny mening. Vi henviser eksempelvis til standard oppslagsverk:

Bokmålsordboka (ajourført 2006):

ekteskap ~skap n3 samliv mellom mann og kvinne som er bygd på en rettslig bindende overenskomst, og der eventuelle barn blir anerkjent som begge parters avkom

Norsk Ordbok (2005):

ekteskap -et, - forbindelse, samliv mellom mann og kvinne i institusjonaliserte, lovmessige former:

Videre er det naturlig også å henvise til FN's Menneskerettighetserklæring (Art. 16.1):

Voksne menn og kvinner har rett til å gifte seg og stifte familie uten noen begrensning som skyldes rase, nasjonalitet eller religion. De har krav på like rettigheter ved inngåelse av ekteskapet, under ekteskapet og ved dets oppløsning.²

² Tilsvarende forståelse ligger helt opplagt til grunn også for FN's kvinnekonsensjon, FN's konsensjon om samtykke til ekteskap, Den europeiske menneskerettskonvensjonen o.a. (jfr. høringsnotatets s. 11ff)

Det må være hevet over enhver form for tvil at det er det "ulikekjønnede ekteskapet" som her er definert som en menneskerett.

Når en i framlegg til endring i norsk ekteskapslovgivning nå postulerer at disse definisjonene er feil (evt. skal bli det), er dette i beste fall en tilslørende avsporing. Realiteten er nok heller at en med foreliggende forslag tar sikte på å endre vårt språk slik at vi skal miste begrep for å skjelne mellom likekjønnede og ulikekjønnede samlivformer. Dette er en måte å overstyre den språklige utvikling på som vi vil ta skarpt avstand fra.

f. Teologiske overveielser

I høringsnotatet (s. 26ff) er gjengitt en utredning fra Erling Pettersen:

"Teologiske/kirkelige vurderinger i tilknytning til Den norske kirkes forståelse av ekteskap og samliv". Han viser bl.a. til den omfattende refleksjon som de seinere tiår har funnet sted i vår kirke omkring samlivsetiske spørsmål. Med henvisning til utredningen "Ekteskap og samlivsformer" (1988) skriver han bl.a.:

Synet på ekteskapet henger sammen med synet på mennesket. Grunnleggende for det kristne menneskesyn er at mennesket er skapt i Guds bilde.

Det som her kommer til uttrykk er den oppfatning at synet på ekteskap og samliv ikke kan løsrives fra gudstro og gudsforhold. Dette er imidlertid en oppfatning som Den norske kirke – eller de kristne kirker – ikke er aleine om. De aller fleste mennesker i Norge tilhører tros- og livssynssamfunn som deler denne oppfatningen. Men bortsett fra Pettersens noe isolerte utredning leter man forgjeves etter konsekvenser av en slik erkjennelse i forslaget til lovendringer. Vi må derfor konstatere at en i utredningen ikke i tilbørlig grad har tatt konsekvens av og integrert de teologiske og religiøse overveielser som vi vet har relevans for en stor del av befolkningen når det gjelder spørsmål om ekteskap og samliv.

Med vennlig hilsen

Åge Bognø e.f.
stiftsdirektør